

M. Pallotino tu upozorňuje (srov. Studi Romani, XIII N. 1, 1965, str. 11) na jedinečnost této zprávy, které se významem rovná toliko Lapis niger z Fora Romana, kde se rovněž vyskytuje slovo král „*regei*“. Jsou to tedy dnes jediné dokumenty z centrální oblasti Itálie, etruskořímské oblasti, které uvádí slovo král. Dále se M. Pallotino táže, na kolik fénický titul *mlk* může být stotožněn s klasičtější představou etruského krále jako nositele moci vojenské a náboženské vzhledem k tomu, že titul *mlk* označoval netoliko krále, ale vůdce i vládnoucí představitele cizích měst. Selhává nám tu i etruský text, neboť hodnota Thefaria Velianase neuvádí na paralelním místě. V druhé části etruského textu se však vyskytuje slovo *zilucal*, což je označení pro etruskou republikánskou magistraturu (jiné formy *zilc*, *zilað*) — vztahuje-li se toto označení na Thefaria Velianase, pak nám tento nerezprezentuje krále tradičního typu, nýbrž představitele sice nejvyššího magistrátu, ale volitelného, přesto však nadaného moci být označován od cizinců titulem král — *mlk*.

Místo vlády Thefaria Velianase je Caere. Punská grafika dovoluje vokalizaci Kisri nebo Kesre (srov. formu Cisra, dosvědčenou jedním římským pramenem čerpajícím z díla Verria Flacca o etruské historii), svědectví o starší hláskové podobě jména.

„Zřízení svatého místa“ se stalo $b - \text{ir}h \text{zb}h$ V měsíci ZBH

Nejistý je smysl následujícího, že „zřízení svatého místa“ se stalo „jako dar pro chrám a jeho posvátný okrsek(?)“

$b - \text{m}tn' b - bt \text{w} \text{b}ntw$ bnt „posvátný okrsek“ (?)

Jako dar bylo věnováno *šmš*, na jehož překlad Garbini rezignuje. Sloveso darovat nacházíme již v druhém řádku *itn*, podáváme-li tedy následující interpretaci obsahu, značně musíme odhlížet od korektnosti syntaktických vztahů (předmět ke slovesu je totiž až v pátém řádku, tj. *šmš*, je oddělen od svého slovesa údajem, které se vztahuje ke slovesu *f'l* „učinit“):

Thefaria Velianas, král v Caere, nechal zříditi v měsíci ZBH paní Astartě toto svaté místo. Jako dar pro chrám (právě založené svaté místo?) a jeho posvátný okrsek(?) věnoval *šmš*.

Nyní následuje důvod věnování (či samotného založení?)

$k \text{'š}tr \text{'rs' } bð\text{z} \text{ l} - \text{mlk}\text{z} \text{'snt } š\text{š} \text{3}$

$b - \text{ir}h \text{qbr } b - \text{im } \text{qbr}' \text{lm}$

neboť Astartě mu pomohla(?) k tříleté vládě, v měsíci KRR v den pohřbení božstva.

Nejistým zůstává překlad slovesa 'rd' „pomáhati“ (běžné tu sloveso 'zr). Cenný je údaj o jakémsi kultu(?) v měsíci KRR, jehož jeden den je označován jako

$\text{im } \text{qbr}' \text{lm}$ „den pohřbení božstva“

Třetí a závěrečná část textu zůstává značně problematická ve svém překladu, i když se tu vyskytují běžná slova v průhledných gramatických vztazích:

$w \text{'snt } \text{l} - \text{m}'\text{š}' \text{lm } b - \text{bt}\text{z} \text{ snt } \text{km } h - \text{kkbm}' \text{l}$

A let sochy božstva v jeho chrámu (je tolik) jako těchto hvězd.

Přes všechny zmíněné nejjasnosti poskytl punský text nesmírnou pomoc M. Pallottinovi při interpretaci delšího etruského textu, i když se ukázalo, že zdaleka nejde o bilingvu. Budiž však, závěrem řečeno, že interpretace etruského originálu má ještě velmi daleko i do tohoto stupně jasnosti, ve kterém nyní nacházíme text punský.

Vít Bubeník

H. J. Rose, *A Handbook of Greek Mythology*. Methuen (University Paperbacks 70), London 1964, str. 363.

Od svého prvního vydání v roce 1928 se dočkala znamenitá kniha Roscova šesti vydání (naposledy 1958) na běžném knižním trhu. Konečně vyšla i v sérii *University Paperbacks*, v níž se objevila mj. i jiná díla věnovaná starověku, jako Platonovi (*A. E. Taylor*), byzantské civilizaci (*St. Runciman*), klíčovému období Říma od Gracchů k Neronovi (*H. H. Scullard*) aj.

Rose podal přehledně a znalé řeckou mytologii v jedenácti kapitolách tak, že postupuje historicky v tom smyslu, jak jej znají autoři mytologií, tj. od počátku světa. Látku, kterou čtenáři předkládá, chápe však na rozdíl od valné většiny autorů tak, že v ní vidí složitou problematiku. Nenásilně vkládá do textu paralely z náboženství a z folkloru, složitější výklad dává do poznámek umístěných za každou kapitolou.

Z výkladů zaujme úvodní kapitola o dějinách mytologického bádání, kde autor odmítá občas

se vyskytující názor, že mythy byly předmětem víry, srovnáním s tím, že i Michelangelo nevěřil ve svého Mojžíše, ale v postavu, kterou znal z Bible. Závěrem první kapitoly ukazuje R. na rozdíl mezi mythem, sagou a pohádkou. Po metodické stránce budou pro čtenáře významné poslední dvě kapitoly, *Märchen in Greece and Italy* a *Italian Pseudo-Mythology*. V první z nich se R. snaží najít období řeckého podání u jiných národů (podle Jacobs, Handbook of Folk-lore), ve druhé se zabývá nejstaršími římskými mythy o založení města, o Genuciu Cipovi a Marku Curtiovi a o některých římských božstvech. Ve výkladech hledá především racionální základ anebo častěji paralelu z řeckého prostředí. Je to z pedagogického hlediska přístup nepochybně správný. Avšak ani iracionální *Kerényi* ani odvážné srovnávání *Altheim* či hledající vzdálené paralely *Trencsényj* — *Waldapfel* by se tím nespokojili a postupují odvážněji do spleťtějších kombinací. Jejich jména se však také neobjevují v seznamu moderní literatury.

Kniha, která byla prakticky napsána před čtyřiceti léty, si zachovala svou aktuálnost. Nás pak zaujme i tím, že její rejstříky zaznamenávají jak originální znění, tak i přepis, v němž jsou označeny délky a přízvuky. Nepochybně stejně zbytečně (a také i nepřesně) jak je tomu u některých českých reformátorů přepis antických jmen. Jako celek je kniha Roseova znamenitou učebnicí a bylo by vhodné, kdyby si ji pro její hodnoty i poměrně velmi nízkou cenu opatřili i naši zájemci o řeckou mytologii.

Radislav Hošek

The Dyskolos of Menander. Edited by E. W. Handley. Methuen and Co Ltd, London 1965, str. 323; 55 s.

Po několika vydáních textu Menandrovy hry *Dyskolos*, jež pořídili věhlasní grecisté V. Martin, J. Bingen, H. J. Mette, H. Lloyd—Jones, J. — M. Jacques a mnozí další, objevily se konečně i komentáře této hry. K nejvýznamnějším patří ten, který vydal Handley.

Autor se ve čtyřech úvodních úvahách věnuje některým podstatným otázkám, týkajícím se *Dyskola* (str. 3—73), poté uvádí kritické znění textu, za nímž následuje komentář (str. 75—306). Knihu uzavírají vybraný věcný rejstřík a rejstřík řeckých termínů (str. 307—323).

V první úvaze *Menander and the Dyskolos* se Handley zabývá přechodem od staré komedie k nové. V tomto vývoji — nikoliv náhlé změně — je podle něho třeba vidět souvislosti, které má Menandros ve svých hrách ve vztahu ke svým předchůdcům; proto je třeba zkoumat, co ze staré komedie Menandros přejal, odhodil anebo přetvořil. Tento požadavek byl vytyčen v souvislosti s *Dyskolem* několikrát (cf. *Menanders Dyskolos als Zeugnis seiner Epoche*, herausgeg. von F. Zucker, Berlin 1965, str. 161 nn.), bohužel však až dosud nebyl řešen jako celek. Zajímavé jsou autorovy postřehy o Menandrově realismu (str. 12 nn.); v tom termínu vidí H. jistou relativitu, která spočívá nejen v tom, že Menandros vykazuje bystrá pozorování, nýbrž také v subtilnějším zpracování tradičně předváděného prostředí. Přitom je ještě třeba přihlížet i k východisku autora. Analýza povah jeho osob tkví např. v etice, ač by se nám na první pohled zdálo, že se autor vžívá do jejich duše (tak v *Dysc.* 708—747).

I pro praktické divadelníky je zajímavou druhá kapitola *The Dyskolos in the Theatre*, rozdělená ve tři podkapitoly. V první z nich hledí autor vykonstruovat techniku scény podle větší podoby Dionysova divadla po jeho přestavbě skutečné Lykurgem někdy v letech 338—26. Východiskem jsou mu rozměry tohoto divadla a úvaha, že scéna byla pod širým nebem a že tedy nepři-pouštěla dlouhé přestávky pro přestavbu kulís (str. 21). Výstavba scény se vcelku řídila obdobnou zásadou, jakou se i vytvářel realismus jednotlivých charakterů: v obou případech nešlo o cílevědomý realismus, nýbrž o náhodné realistické prvky. Autor poznal z vlastního pohledu krajinu, v níž se odehrává děj *Dyskola*, a tak mohl konstatovat, že odlehle ležící údolí bylo ideální pro misantropa, ale že na scéně muselo být přístupné bez jakéhokoliv šplhání po skalách. Vidíme tedy, že realismus scény nebyl závislý na realitě topografické, nýbrž na realitě umělecké (str. 23—25). — Druhá podkapitola je věnována obsazení hry. Handley se snaží rozepsat hru mezi tři herce a předpokládá, že menší úlohu mohli obsadit i další osoby. Pro moderní uvčení však doporučuje přidřet se úzu, v němž má každou úlohu jiný herec. — Třetí podkapitola přináší vedle přehledu dochovaných typů i několik úvah o celkovém vývoji komického úboru, z nichž uvedme alespoň to, že v Menandrových hrách může šat herce vyvolat u diváka při prvním vystoupení určitý dojem, který se však v průběhu hry mění (str. 32).

Další dvě kapitoly se zabývají dochovanými papýry s textem hry, tj. základním papýrem (*II = Papyrus Bodmer IV*) a dvěma útržky (s verši 139—150, 169—174, 263—267 a 283—290), a dále metrickým rozбором. Nejen v těchto kapitolách, nýbrž v celé knize převládá střídlivý přístup k textu, vycházející více z konkrétních údajů než z představ. To je vidět při výkladu o myšlenkových souvislostech mezi Theofrastem, Demetrem a Menandrem (*H.*: je snadnější poukázat na jejich současnou aktuálnost než na ovlivnění jedné osoby druhou), při sledování